

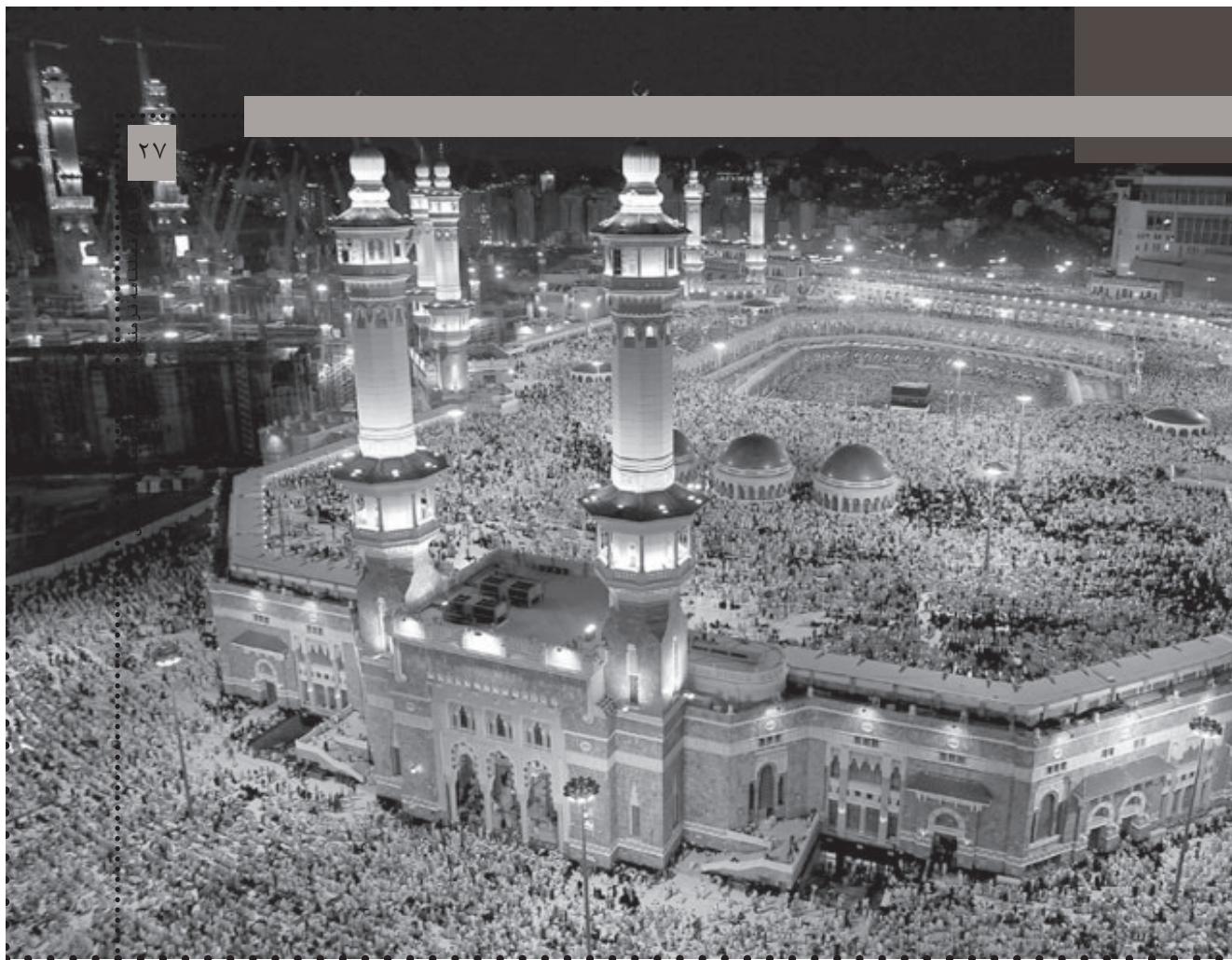
اقسام زیارت و ثواب آنها

سیدمحمد موسوی

مقدمه

در میان برنامه‌های گوناگون انسان‌ساز اسلام، «زیارت» و گردهمایی‌های مذهبی، فرهنگی و سیاسی در مکان‌های زیارتی جهان اسلام بسیار قابل توجه بوده و کارکردهای فراوانی دارد که خود، بحث جداگانه‌ای می‌طلبد. در این نوشتار، تنها به فضیلت مزارها و مزورها و زیارت‌های دارای ثواب و اقسام آن می‌پردازیم.

۱. زیارت بیت الله الحرام، مهم‌ترین و بزرگ‌ترین زیارتگاه جهان اسلام
شهر مکه، مرکز حجاز، پایگاه وحی، زادگاه سیدالمرسلین، قبله‌گاه و زیارتگاه مسلمین است. یکی از نام‌های این شهر «امّ القری» است که به دو دلیل چنین نام گرفته: نخست، مرکزیت عبادی و دوم، مرکزیت تجاری آن.
در کتاب‌های لغت سه واژه «زیارت»، «حج»، و «عمره» به معنای قصد آمده

است و در آیه شریفه ﴿وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ اللَّهُ سَبِيلًا﴾^۱ نیز به همین معنا تفسیر شده است. پیش از اسلام، کسانی که در مکه یا اطراف آن می‌زیستند، زیارت خانه خدا را به انجام طواف می‌دانستند و حضور در کنار خانه خدا یا فقط نظر افکندن به آن را زیارت نمی‌شمردند.

بی‌شک اصل زیارت بیت الله الحرام به صورت حج یا عمره، از ضروریات مکتب اسلام است؛ بلکه از آغاز مورد توجه همه انبیای بزرگ بوده و به زیارت این خانه آمده‌اند. مرحوم محدث کلینی در کتاب شریف «کافی» بابی را به حج الانبیاء اختصاص داده و روایاتی در این باره آورده است؛^۲ از جمله این روایت: عن زرارة عن ابي جعفر عليه السلام: ان سلیمان بن داود حج البيت في الجن والانس و الطير و الرياح و كسا البيت القباطي؛^۳

زراره گوید: امام باقر عليه السلام فرمود: سلیمان بن داود همراه جن و انس و پرندگان

و بادها حج بیت را انجام داد و پوششی از جنس قباط [پارچه سفید مصری] را بر خانه خدا پوشاند.

۲. مدینه و زیارت پیامبر اسلام و زهرای اطهر و ائمه بقیع علیهم السلام

پس از مکه مکره، مدینه منوره از جایگاهی رفیع برخوردار است و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله این شهر را مانند مکه، حرم قرار داد؛ آن گونه که خونی در آن ریخته نشود و سلاحی برای جنگ حمل نگردد. مرز این حرم میان دو کوه «عیر» و «ثور» است.

در مدینه، برای زیارت رسول بزرگوار اسلام صلی الله علیه و آله و حضرت زهرای اطهر علیها السلام و امامان مدفون در بقیع و برخی از بستگان و خاندان پیامبر، از جمله: حمزه سید الشهداء، فاطمه بنت اسد علیها السلام زیارت‌های گوناگونی نقل شده است که اکنون در مقام تفصیل آنها نیستیم و تنها به یک روایت در این زمینه بسنده می‌کنیم:

قال الحسین لرسول الله: یا ابتاه ما لمن زارک؟ فقال رسول الله: یا بُنَّیَّ من زارنی حیاً أو میتاً أو زار أباک أو زار أخاک أو زارک کان حقاً علیّ أن أزوره یوم القیامة و أخلصه من ذنوبه؛^۴

امام حسین علیه السلام به رسول خدا صلی الله علیه و آله عرض کرد: ای پدر! کسی که شما را زیارت کند، چه اجر و ثوابی دارد؟ رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: فرزندم! هر کس مرا در حال زنده بودن یا پس از مرگم زیارت کند یا آن که پدرت علی را زیارت کند یا

برادرت حسن را یا تو را زیارت کند، بر من حق است که او را در روز قیامت زیارت نموده و از گناهان رهایش سازم.

۳. نجف اشرف و زیارت امیرالمؤمنین علیه السلام

درباره نام‌گذاری این سرزمین به «نجف» و فضیلت آن، مطالبی در ویژه‌نامه نجف اشرف بیان شد؛ اکنون به فضیلت زیارت امیرمؤمنان علی علیه السلام اشاره نموده و نگاهی گذرا به زیارت‌های گوناگون آن بزرگوار خواهیم نمود. درباره فضیلت زیارت آن امام همام روایات بسیاری رسیده است. در یکی از این روایات آمده: اسحاق بن عمار گوید: امام صادق علیه السلام چنین فرمود: مردی از اعراب به محضر رسول خدا صلی الله علیه و آله رسید و عرض کرد: ای رسول خدا! منزل من از منزل شما

دور است؛ من هم مشتاق زیارت شما هستم و هنگامی که می‌آیم، شما را نمی‌یابم، اما علی بن ابی‌طالب را می‌بینم و با سخنان و موعظه‌هایش انس می‌گیرم و باز می‌گردم، در حالی که اندوهگینم از این که شما را زیارت نکردم!

**روایات رسیده از
اولیای دین پیرامون زیارت
امام حسین علیه السلام به طور مطلق و در
هر زمانی، و نیز پیرامون زیارت آن امام
همام در برخی از زمان‌های مخصوص،
بسیار فراوان است که چند مورد از آنها را
برشمردیم. اما در کیفیت زیارت آن امام
بزرگوار، در بعضی از کتاب‌های زیارتی، ۲۶
نوع زیارت مطلقه گردآوری شده و سپس
۳۲ زیارت موقت را که در زمان‌های
مخصوصی از ایام سال انجام
می‌شود، آورده‌اند.**

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: هر کس علی
را زیارت کند، مرا زیارت کرده،
و هر کس علی را دوست بدارد،
مرا دوست داشته، و هر کس او را
دشمن بدارد، مرا دشمن داشته. این
سخن را از سوی من به قومت برسان
و بگو هر کس به قصد زیارت نزد علی
آید، نزد من آمده و من و جبرئیل و صالح
المؤمنین در روز رستاخیز به او پاداش خواهیم داد.^۵

نیز ابووهب نصری نقل می‌کند:

وارد مدینه شدم و به محضر امام صادق علیه السلام شرفیاب شدم و عرض کردم:
به زیارت شما آمدم، در حالی که مرقد امیرمؤمنان علیه السلام را زیارت نکرده‌ام.
حضرت فرمود: چه بد کاری انجام دادی! اگر از شیعیان ما نبودی، هرگز به تو
نگاه نمی‌کردم! آیا زیارت نمی‌کنی کسی را که خدا با فرشتگانش او را زیارت
می‌کنند و پیامبران و مؤمنان به زیارتش می‌روند؟! عرض کردم: فدایت گردم!
من این را نمی‌دانستم. امام فرمود: اکنون بدان که امیرمؤمنان نزد خداوند از
همه امامان برتر است.^۶

در کیفیت زیارت آن حضرت، در بعضی از کتاب‌های زیارت، نخست زیارات
مطلقه و سپس زیارت مخصوصی که در شب‌ها و روزهای معینی وارد شده، آمده
است.

در بخش اول «جامع زیارات المعصومین علیهم السلام» ۲۶ زیارت با مضمون‌های
گوناگون گردآوری شده است که زیارت اول آن، همان زیارت معروف به «امین
الله» است. ابن قولویه در «کامل الزیارات» نقل می‌کند: امام زین العابدین علیه السلام به
زیارت قبر امیرالمؤمنین علیه السلام آمد و نزد قبر ایستاد؛ آن‌گاه گریست و چنین فرمود:
«السلام علیک یا امیرالمؤمنین و رحمة الله و برکاته، السلام علیک یا امین الله فی

ارضه و حجت‌ه علی عباده...». این همان زیارتی است که سفارش شده است انسان در کنار مرقد دیگر امامان معصوم علیهم‌السلام نیز بخواند و از مضمون ارزشمند آن بهره ببرد و به پاداش آن برسد.^۷

در بخش دوم که زیارت‌های موقت و مختص به اوقات و زمان‌های مخصوص است، ۹ زیارت را گردآوری کرده که ترتیب آنها چنین است:

۱. زیارت امیرمؤمنان علیه‌السلام در روز هفتم ربیع الاول (روز ولادت پیامبر اعظم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) که امام صادق علیه‌السلام در این روز امیرالمؤمنین علیه‌السلام را زیارت نموده و آن را به بعضی از یاران خود آموخته است.

۲. زیارت در شب و روز مبعث که بیست‌وهفتم ماه رجب است.

۳. زیارت در روز عید سعید غدیر که هجدهم ماه ذی‌الحجه است.

۴. زیارتی که از امام سجاده علیه‌السلام برای روز غدیر نقل شده است.

۵. زیارتی که از امام صادق علیه‌السلام نقل شده است.

۶. زیارتی که از امام حسن عسکری علیه‌السلام نقل شده است.

۷. زیارتی که از شیخ طوسی در «مصباح‌المتهجد» نقل شده است.

۸. زیارتی که از شهید اول نقل شده است.

۹. زیارتی که برای روز یکشنبه از ایام هفته نقل شده است.^۸

۳. کربلای معلی و زیارت امام حسین علیه‌السلام و یاران باوفایش

سرزمین مقدس کربلا و تربت سیدالشهداء علیه‌السلام دارای فضیلت ویژه‌ای است که در روایات بسیاری به آن اشاره شده و مردم را نسبت به آن تشویق و ترغیب کرده‌اند.

امامان معصوم علیهم‌السلام با تأکید فراوان، مردم را به زیارت سالار شهیدان حضرت امام حسین علیه‌السلام تشویق کرده‌اند. در روایات منسوب به ایشان، هم به زیارت حضرتش در تمام ایام سال و هم در روزهای مخصوصی فراخوانده‌اند، تا آن‌جا که نسبت به دیگر امامان علیهم‌السلام چنین تأکید و تشویقی به چشم نمی‌خورد. در فضیلت زیارت امام حسین علیه‌السلام در روایتی چنین آمده است:

امام صادق علیه السلام به علی بن میمون چنین فرمود: ای علی! امام حسین را زیارت کن؛ کسی که با پای خود به سوی حضرتش برود، برای هرگامی که برمی‌دارد، حسنه‌ای برایش نوشته و سیئه‌ای از او محو و درجه‌ای برایش منظور می‌شود، و هنگامی که به مرقد حضرتش برسد، خداوند دو فرشته را مأمور می‌کند که آنچه از دهانش از خیر خارج گردد، بنویسند؛ اما آنچه از شر بیرون آید و خیر نباشد را ننویسند، و آن‌گاه که از زیارت آن امام بازگردد، با وی وداع کنند و گویند: ای ولی خدا! آمرزیده شدی؛ تو از حزب خدا و حزب رسولش و حزب اهل بیت رسول خدایی؛ به خدا سوگند! آتش را نخواهی دید و آتش نیز تو را نخواهد دید و هرگز در کام خود فرو نخواهد برد.^۹

نیز یونس بن طیبیان روایت کرده که امام صادق علیه السلام فرمود:

هرکس قبر امام حسین علیه السلام را در شب نیمه شعبان و شب عید فطر و شب عرفه در یک سال زیارت کند، خداوند برای او هزار حج مبرور و هزار عمره مقبول نوشته و هزار حاجت از نیازهای دنیایی و آخرتی وی را برآورده خواهد کرد.^{۱۰} نیز از امام صادق علیه السلام نقل شده که فرمود:

من زار الحسین یوم عاشورا و بات عنده کان کمن استشهد بین یدیه؛^{۱۱} هرکس امام حسین علیه السلام را روز عاشورا زیارت کرده، نزد حضرتش بماند، همانند کسی است همراه آن حضرت به شهادت رسیده است.

و در حدیثی دیگر آمده است:

عن ابی جعفر الثانی - فی حدیث - قال: من زار الحسین لیل ثلاث و عشرين من شهر رمضان - و هی اللیلة التي یرجى ان تكون لیلة القدر و ﴿فیها یفرق کل امر حکیم﴾^{۱۲} - صافحه روح اربعة و عشرين الف ملک و نبی، کلهم یرتاضون الله فی زیارة الحسین فی تلك اللیلة؛^{۱۳}

امام جواد علیه السلام فرمود: هرکس در شب بیست و سوم ماه رمضان - همان شبی که امید می‌رود شب قدر باشد «و در آن شب، هر امری با حکمت معینی تنظیم می‌گردد» - امام حسین علیه السلام را زیارت کند، روح بیست و چهار هزار فرشته و پیامبر صلوات الله علیهم با او مصافحه می‌کنند در حالی که همه آنان از خداوند زیارت امام حسین علیه السلام را در چنین شبی درخواست می‌کنند.

روایات رسیده از اولیای دین پیرامون زیارت امام حسین علیه السلام به طور مطلق و در هر زمانی، و نیز پیرامون زیارت آن امام همام در برخی از زمان‌های مخصوص، بسیار فراوان است که چند مورد از آنها را برشمردیم. اما در کیفیت زیارت آن امام بزرگوار، در بعضی از کتاب‌های زیارتی، ۲۶ نوع زیارت مطلقه گردآوری شده و سپس ۳۲ زیارت موقت را که در زمان‌های مخصوصی از ایام سال انجام می‌شود، آورده‌اند؛ مانند: زیارت روز عاشورا، زیارت اربعین، زیارت نیمه ماه شعبان، زیارت شب قدر، زیارت شب عید فطر و عید قربان و زیارت روز عرفه که با مضمون‌های متفاوت وارد شده است.^{۱۴}

۴. بغداد و زیارت امام کاظم و امام جواد علیه السلام

یکی از اماکن متبرکه‌ای که به زیارت آن سفارش شده، نقطه‌ای در نزدیکی بغداد است که به مرقد نورانی دو امام همام «کاظمین علیه السلام» معروف و مشهور است. در حدیثی پیرامون فضیلت زیارت امام کاظم علیه السلام آمده است: شخصی به نام رحیم گوید: به امام رضا علیه السلام عرض کردم: قبر امام کاظم علیه السلام در بغداد است و برای ما سخت و پرمشقت است که به آنجا برویم؛ زیارت آن بزرگوار چه فضیلت و پاداشی دارد؟ حضرت رضا علیه السلام فرمود: همان

پاداشی که زیارت قبر امام حسین علیه السلام دارد.^{۱۵}

و در حدیثی دیگر روایت شده است:

داود صرمی گوید: به امام هادی علیه السلام عرض کردم: من پدر شما را زیارت کرده و ثواب آن را به شما تقدیم نمودم. امام فرمود: تو نزد خداوند اجرا و ثواب بزرگی داری و ما نیز تو را می‌ستاییم!^{۱۶}

زیارت آن دو امام همام هر جمعه و نیز در ماه رجب مستحب است؛ زیرا در کتب زیارتی، زیارت پیامبر صلی الله علیه و آله و معصومان دیگر: در هر جمعه و ماه رجب مستحب به شمار آمده است. نیز در روزهایی که به نوعی تعلق به آن بزرگواران دارد، زیارت آنان مناسب‌تر است؛ مانند: روز هفتم صفر، سالروز ولادت امام کاظم علیه السلام و ۲۵ رجب، سالروز شهادت آن حضرت، و نیمه ماه رجب یا شوال که سالروز امامت حضرتش می‌باشد و نیز روز چهارشنبه که به نام چهار امام یعنی امام کاظم و امام رضا و امام جواد و امام هادی: است.

برای زیارت امام جواد علیه السلام افزون بر اوقات عمومی زیارتی، مانند روز جمعه، ماه رجب و چهارشنبه‌ها، روزهای مخصوص زیارتی آن حضرت، دهم رجب، سالروز ولادتش (به روایت ابن عیاش) و نیز آخر ذی‌قعدة یا یازدهم آن ماه که سالروز شهادت آن بزرگوار است و روز شهادت پدر گرامیش که سالروز امامت آن جناب است.^{۱۷}

اما در آداب زیارت و عرض ادب به آستان مقدس کاظمین علیهم السلام برخی از زیارت‌ها به طور انفرادی برای هر یک از آن دو امام معصوم رسیده که خطاب به هر کدام از ایشان و برخی هم به صورت مشترک وارد شده که خطاب به هر دو نفرشان است.

۵. سامراء و زیارت امام هادی و امام عسکری علیه السلام

دیگر مکان متبرکه‌ای که به زیارت آن سفارش شده، حرم دو امام معصوم یعنی امام هادی و امام حسن عسکری علیه السلام در شهر سامراست. درباره فضیلت زیارت آن دو امام همام روایتی وارد شده که مربوط به زیارت هر یک از آن دو امام

معصوم است:

زید شحام گوید: به امام صادق علیه السلام عرض کردم: کسی که به زیارت یکی از شما (امامان) توفیق یابد، چه اجر و پاداشی دارد؟ فرمود: مانند کسی است که رسول خدا صلی الله علیه و آله را زیارت کرده باشد.^{۱۸}

اما درباره زمان‌های زیارتی ایشان، مانند دیگر امامان معصوم علیهم السلام مستحب

است که در هر جمعه و ماه رجب ایشان را زیارت کرد. زمان ویژه زیارتی امام هادی علیه السلام روز چهارشنبه، بنا بر بعضی از روایات، نیمه ماه ذی‌حجه، سالروز ولادت امام، سوم رجب سالروز شهادت (بنابر بعضی نقل‌ها) و آخر ذی‌قعدة یا روز یازدهم آن ماه، سالروز امامت، زیارت آن حضرت سفارش شده است. برای امام حسن عسکری علیه السلام روز پنجشنبه که متعلق به آن جناب است، روز دهم ربیع‌الثانی، سالروز ولادتش (بنابر نقل شیخ مفید و شیخ طوسی)، هشتم ربیع‌الاول، سالروز شهادت و روز شهادت پدر بزرگوارش که سالروز امامت امام حسن عسکری علیه السلام است، زمان‌های ویژه زیارت آن امام همام برشمرده شده

است. ۱۹.

در کیفیت زیارت آن دو امام بزرگوار، برخی از زیارات، ویژه است که هر یک از آنها مخاطب واقع شده و سلام و درود بر امام فرستاده می‌شود و برخی هم مشترک میان ایشان است که هر دو امام علیهم‌السلام با هم مورد خطاب و سلام و عرض ادب قرار می‌گیرند.

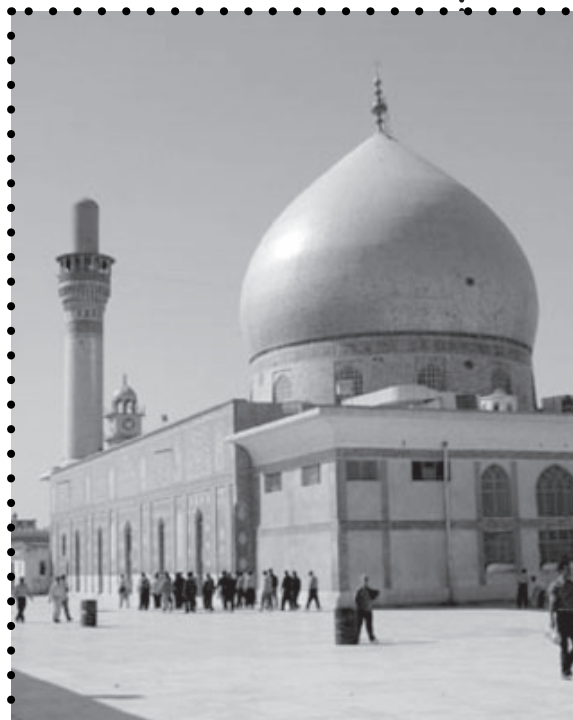
گفتنی است که در سامراء، زیارت نرجس خاتون، مادر گرامی حضرت حجت # و زیارت حکیمه خاتون عمه بزرگوار حضرت در جوار مرقد نورانی امام هادی و امام عسکری علیه‌السلام وارد شده است.

نیز سرداب مقدس در کنار حرم شریف عسکرین علیه‌السلام جایگاهی است که زیارت حضرت مهدی # در آن جا تأکید شده؛ همان‌گونه که در دیگر مشاهد امامان، این زیارت وارد شده و در هر زمان و مکانی دعا برای تعجیل در فرج مقدسش، سفارش شده است. یکی از زیارت‌های معروف که برای آن حضرت وارد شده، «زیارت آل یاسین» است که در سرداب مقدس و دیگر مکان‌ها می‌توان از برکات آن بهره‌مند شد.

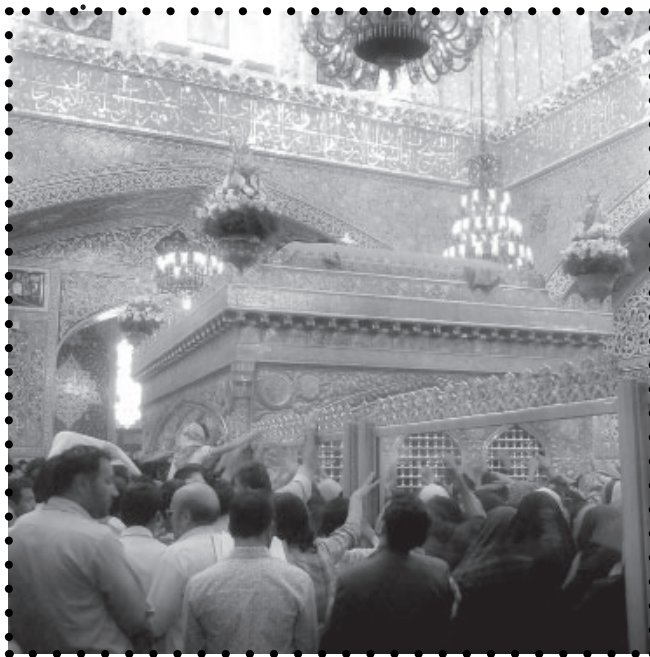
۶. سرزمین طوس و زیارت امام رضا علیه‌السلام

یکی از اماکن زیارتی بسیار مهم که در کشور ایران و سرزمین خراسان واقع شده و توفیق حضور در آن‌جا برای ساکنان این کشور اسلامی فراهم‌تر است، بارگاه نورانی و آستان قدس رضوی و مرقد مطهر هشتمین اختر تابناک آسمان امامت و ولایت است. پیرامون فضیلت زیارت آن امام بزرگوار روایات فراوانی رسیده است که برای نمونه به یک روایت بسنده می‌کنیم. رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم فرمود:

به زودی پاره‌ای از تن من، در سرزمین خراسان به خاک

سپرده خواهد شد؛ هیچ مؤمنی او را زیارت نمی‌کند، جز این که خداوند عزوجل بهشت را برایش واجب نموده و آتش را بر جسدش حرام می‌نماید.^{۲۰} نیز درباره زمان‌های مناسب برای زیارت حضرتش و آداب آن، رهنمودهایی در سخنان اولیای دین وجود دارد که در کتاب‌های زیارتی آمده و اکنون در مقام بیان آنها نیستیم.

۷. شهر مقدس قم و زیارت قبر حضرت فاطمه معصومه علیها السلام

یکی از محورهای امر زیارت، مکان‌های مقدسی است که فرزندان امامان معصوم علیهم السلام یا منسوبان به آن بزرگواران در آن‌جا به خاک سپرده شده‌اند. این مکان‌ها در نقاط گوناگونی از سرزمین‌های اسلامی، به ویژه در ایران قرار گرفته که یک نمونه چشم‌گیر آن زیارت کریمه اهل بیت، حضرت فاطمه معصومه علیها السلام در شهر قم است؛ همان بانوی گران‌قدری که درباره زیارتش چنین وارد شده است:

سعد بن سعد می‌گوید: از امام رضا علیه السلام پیرامون زیارت فاطمه

دختر موسی بن جعفر علیه السلام در قم پرسیدم؛ امام فرمود: کسی که او را زیارت کند، بهشت برایش منظور می‌گردد.^{۲۱}

نمونه مهم دیگر از این امام‌زادگان، قبر حضرت عبدالعظیم حسنی در شهر ری است و فضیلت زیارت آن بزرگوار مورد توجه جدی در زندگی برخی از مراجع

امام کاظم علیه السلام

فرمود: کسی که نمی تواند
ما را زیارت کند، بیرون شایسته
ما را زیارت کند تا پاداشی زیارت
ما برایش نوشته شود، و کسی که
نمی تواند ما را صله کند، پس صله
برادرانش را به جا آورد تا پاداش
صله ما برایش منظور گردد.

و بزرگان بوده و هست.

۸. زیارت امامان معصوم علیهم السلام از

راه دور

ارتباط با اولیای دین و معصومین علیهم السلام یکی از کارهای با ارزش و پسندیده‌ای است که در روایات به آن اشاره شده است؛ هرچند این ارتباط به صورت زیارت از راه دور باشد. به قول شاعر:

گر چه

دوریم، به یاد تو سخن می‌گوییم
بعد منزل نبود در سفر روحانی

مضمون روایتی از امام صادق علیه السلام چنین است:

هرگاه برای یکی از شما شیعیان، آمدن به نزد قبور ما دشوار باشد و خانه‌اش دور، بر پشت بام رفته، دور رکعت نماز بگذارد و به سوی قبور ما اشاره نماید و سلام بگوید؛ آن گاه این سلام او به ما می‌رسد.^{۲۲}

در این زمینه روایت جالبی پیرامون زیارت امام حسین علیه السلام از راه دور وارد شده است:

امام صادق علیه السلام فرمود: ای سدید! آیا قبر امام حسین علیه السلام را همه روزه زیارت می‌کنی؟ عرض کردم: فدایت شوم، نه؟ فرمود: چه چیزی شما را دور ساخته و به جفا واداشته است؟! آیا در هر جمعه‌ای او را زیارت می‌کنید؟ عرض کردم: نه؟ فرمود: آیا در هر ماهی او را زیارت می‌کنید؟ عرض کردم، نه! فرمود: آیا در هر سال حضرتش را زیارت می‌کنید؟ عرض کردم: گاهی چنین است. فرمود: ای سدید! این چه جفایی است که نسبت به امام حسین علیه السلام روا می‌دارید؟! آیا نمی‌دانی که خداوند دومیلیون فرشته ژولیده موی و غبارآلود دارد که زیارت می‌کنند و می‌گیرند و سستی نمی‌کنند؟ چه می‌شود اگر قبر حسین را در هر جمعه‌ای پنج بار زیارت کنی و در هر روزی یک بار؟! عرض کردم: فدایت

شوم! میان ما و قبر آن حضرت فرسنگ‌ها فاصله است؛ فرمود: بر بالای بام برو، آن‌گاه به طرف راست و چپ نظری کن، سپس سر را به سوی آسمان بلند کن و به سوی قبر حضرتش توجه نما و بگو: «السلام علیک یا ابا عبدالله، السلام علیک و رحمة الله و برکاته» [وقتی چنین کنی] برایت یک «زوره» ثبت می‌شود و زوره، یک حج و یک عمره است. سدیر گوید: و ای بسا در یک ماه بیش از صد بار این کار را انجام داده‌ام.^{۳۳}

۹. زیارت قبور انبیاء علیهم‌السلام

پیامبران بزرگ الهی و سفیران حق در میان مردم، از جایگاه رفیع و مقامی والا برخوردارند و تعظیم و تکریم آنان از نظر عقل و شرع لازم است. از این‌رو عالمان دین، زیارت قبور مطهرشان را مستحب شمرده و حضور در سرزمین‌هایی را که در آن به خاک سپرده شده‌اند، امری پسندیده به شمار آورده‌اند؛ مانند سرزمین بیت المقدس که مسجد الاقصی نخستین قبله مسلمانان در آن‌جاست. این سرزمین که از نظر جغرافیایی در خاورمیانه واقع شده، با سه دین بزرگ آسمانی اسلام، مسیحیت و یهود مشترک است. بدین سبب یکی از مقدس‌ترین و باارزش‌ترین شهرهای روی زمین است. این‌که نخستین قبله مسلمانان و محل معراج رسول گرامی اسلام است، عظمت ویژه‌ای

به آن بخشیده و نظر به این که گفته اند حضرت سلیمان به فرمان الهی در این مکان معبدی ساخت، برای یهود مقدس ترین مکان است و نیز این که حضرت عیسی در آن جا به عبادت پرداخت، برای مسیحیان قداست ویژه ای دارد. قبر تعدادی از پیامبران الهی مانند داود و سلیمان علیهم السلام در بیت المقدس واقع شده است. در سرزمین نجف نیز قبر حضرت هود و صالح علیهم السلام معروف و مشهود است. نیز قبر حضرت آدم و حضرت نوح صلی الله علیه و آله در کنار مرقد نورانی امیرالمؤمنین علیه السلام قرار گرفته است. در شهر کوفه و حوالی آن، قبر حضرت یونس و حضرت ذی الکفل علیه السلام معروف است. در حلب (سوریه) قبر حضرت زکریا علیه السلام و در شوش قبر حضرت دانیال علیه السلام قرار گرفته است.

۱۰. زیارت مؤمنان، به ویژه صالحان

در روایات و سخنان اولیای دین، دیدار و زیارت مؤمنان، به ویژه هنگام بیماری آنان و نیز پس از مرگ، زیارت قبور ایشان سفارش شده است. در یکی از این روایت آمده است:

امام کاظم علیه السلام فرمود: کسی که نمی تواند ما را زیارت کند، پیروان شایسته ما را زیارت کند تا پاداش زیارت ما برایش نوشته شود، و کسی که نمی تواند ما را صله کند، پس صله برادرانش را به جا آورد تا پاداش صله ما برایش منظور گردد.^{۲۴}

درباره زیارت قبر برادر دینی و مؤمن در روایتی چنین آمده است:
امام رضا علیه السلام فرمود: ما من عبد زار قبر مؤمن فقرأ علیه انا انزلناه فی لیلۃ القدر سبع مرآت الا غفر الله له و لصاحب القبر؛
هیچ بنده ای به زیارت قبر مؤمنی نمی رود و در آن جا هفت بار سوره انا انزلناه فی لیلۃ القدر نمی خواند، مگر این که خداوند او و صاحب آن قبر را می آمرزد.^{۲۵}

پی نوشت ها:

۱. آل عمران، آیه ۹۷.
۲. کلینی، اصول کافی، ج ۴، ص ۲۱۲، ح ۱.
۳. همان، ص ۲۱۳، ح ۶.
۴. همان، ص ۵۴۸، ح ۴.
۵. موسوعه زیارات معصومین علیهم السلام، ج ۲، ص ۳۹.
۶. محمدباقر مجلسی، بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۵۷، ح ۳.
۷. موسوعه زیارات المعصومین علیهم السلام، ج ۲، ص ۳۱.
۸. همان، ص ۲۰۷ - ۲۷۳.
۹. جعفر بن محمد بن قولویه، کامل الزیارات، ب ۴۹، ح ۶.
۱۰. شیخ حرّ عاملی، وسائل الشیعه، ج ۱۰، ص ۳۷۱.
۱۱. همان، ص ۳۷۳.
۱۲. دخان، آیه ۴.
۱۳. بحارالانوار، ج ۹۸، ص ۱۶۶.
۱۴. جامع زیارات المعصومین، ج ۳، کربلاء المقدسه.
۱۵. بحارالانوار، ج ۱۰۲، ص ۵.
۱۶. همان، ص ۲۵۶.
۱۷. جامع زیارات المعصومین علیهم السلام، ج ۴، ص ۲۱ و ۵۹.
۱۸. اصول کافی، ج ۴، ص ۵۷۹.
۱۹. جامع زیارات المعصومین علیهم السلام، ص ۱۶۹ و ۱۹۵.
۲۰. بحارالانوار، ج ۱۰۲، ص ۳۱.
۲۱. وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۵۷۶.
۲۲. اصول کافی، ج ۴، ص ۵۷۸.
۲۳. همان، ص ۵۸۹، ح ۸.
۲۴. وسائل الشیعه ج ۱۴، ص ۵۸۵، ح ۱۹۸۶۸.
۲۵. همان، ج ۳، ص ۲۲۷، ح ۳۴۷۹.